

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЦІННІСТЬ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ОСВІТІ

ГРИЦЕНКО, МАРИНА¹ГРИЦЕНКО, СЕРГІЙ²

Анотація

У статті розглянуто академічну доброчесність як ключову цінність у процесі трансформації сучасної освітньої системи. Мета статті – обґрунтувати фундаментальну цінність академічної доброчесності у сучасних трансформаціях в освіті. Досягнення мети передбачає реалізацію таких завдань: проаналізувати ключові принципи, на яких ґрунтується академічна доброчесність (чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, мужність); дослідити основні виклики і форми порушення академічної доброчесності у вітчизняній освіті; визначити об'єктивні та суб'єктивні чинники, що сприяють проявам академічної недоброчесності; узагальнити кращі практики впровадження академічної доброчесності в Україні та за кордоном; обґрунтувати необхідність системного впровадження принципів академічної доброчесності на індивідуальному, інституційному, системному та колегіальному рівнях; окреслити напрями подальшої профілактики академічної недоброчесності через освітні програми, політики, практики та просвітницьку роботу. Досліджено сутність академічної доброчесності не лише як формальну вимогу, а як фундаментальну складову якості освіти, що інтегрується у всі рівні освітньої діяльності – від шкільної освіти до закладів вищої освіти і наукових установ. Проаналізовано основні принципи академічної доброчесності – чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і мужність – та підкреслено їхнє значення для побудови етичного освітнього середовища. Обґрунтовано необхідність системного підходу до формування доброчесного академічного середовища на індивідуальному, інституційному, державному, системному та колегіальному рівнях. Охарактеризовано поширені прояви академічної недоброчесності, зокрема плагіат, хабарництво, протекціонізм тощо. Визначено причини виникнення цих явищ, які умовно поділяються на об'єктивні, суб'єктивні та об'єктивно-суб'єктивні. Особливу увагу приділено аналізу ролі освітніх інституцій, нормативного середовища, а також індивідуальної етики викладачів і студентів у процесі утвердження академічної доброчесності. Встановлено, що для здійснення якісних трансформацій у системі вітчизняної освіти з дотриманням принципу академічної доброчесності необхідно нівелювати об'єктивні та суб'єктивні причини існування академічної недоброчесності. З'ясовано, що впровадження норм академічної доброчесності повинно ґрунтуватися на комплексних, а не ситуативних заходах й розгортатись на всіх рівнях освітньої системи, доповнюючись посиленням ролі моральних цінностей у суспільстві загалом. Узагальнено, що трансформаційні процеси у сучасній освіті засновані на нормах та принципах академічної доброчесності об'єктивно сприятимуть приращенню знань як суспільного капіталу, підвищенню рівня духовності суспільства та прискоренню позитивної динаміки соціальних перетворень.

Ключові слова: вища освіта, академічна доброчесність, освітні трансформації, академічна культура, плагіат, етика, новітні технології, якість освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Академічна доброчесність є наріжним каменем трансформацій у сучасному освітньому просторі, у вітчизняному зокрема. Без реального впровадження цієї цінності належна якість освіти є сумнівною. Вдосконалюючи освітні технології, дбаючи про якісний викладацький склад, впроваджуючи

новітні інформаційно-комунікаційні технології, ми маємо зберігати та поглиблювати різноманітні аспекти академічної доброчесності як ціннісного підґрунтя демократичної системи освіти.

Проблема академічної доброчесності є поліви-мірною й потребує подальшого розгляду як у теоретичній, так і у практичній площині. В сучасній Україні на формальному та змістовному рівнях академічна доброчесність набула конкретного втілення, але при цьому є низка невирішених питань, що потребують ґрунтового наукового аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор.

Для нашого наукового дослідження було використано низку робіт, що розкривають сутність

¹ Український державний університет імені Михайла Драгоманова (Київ, Україна)

E-mail: m.v.hrytsenko@udu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0004-2820-3093>

² Український державний університет імені Михайла Драгоманова (Київ, Україна)

E-mail: s.m.hrytsenko@udu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0006-0223-2309>

трансформацій у освіті з урахуванням норм академічної доброчесності. Так, автори дослідження під назвою «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» (Фінікова, Артюхова, 2016) всебічно аналізують феномен академічної доброчесності та особливості його реалізації на рівні ВНЗ. В. Сацик розкриває сутність цінностей покладених в основу академічної доброчесності, а саме – чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, мужність (Сацик, 2017). Дослідники Ю. Гаруст та Б. Павленко досліджують більш широке поняття «академічна культура», яке вбирає в себе й принципи академічної доброчесності (Гаруст, Павленко, 2017).

Низка наукових праць, що використовувались в якості теоретичного підґрунтя нашої роботи, присвячені аналізу різновидів порушення норм академічної доброчесності й шляхів їх подолання. Зокрема мова йде про науковий доробок В. Усика, Ю. Схулухія (Усик, Схулухія, 2017), М. Бойченка (Бойченко, 2019), Л. Мірошніченко (Мірошніченко, 2020), О. Нестерова (Нестерова, 2020), О. Башкір (Башкір, 2021), Г. Полякова, Ю. Лола, О. Почуєва (Полякова, Лола, Почуєва, 2019), М. Рябенка (Рябенко, 2020) та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених академічним цінностям, академічній доброчесності, у науковому середовищі досі немає єдиної позиції щодо конкретних механізмів і чинників профілактики академічної недоброчесності, яка має бути системною, а не фрагментарною. Залишається недостатньо вивченим питання аксіологічного потенціалу цієї цінності у правовому, моральному й духовно-культурному вимірах, що потребує подальшого теоретичного обґрунтування. Мало дослідженим є суспільне неприйняття порушень академічної доброчесності, що має формуватися через освітню та просвітницьку діяльність, але наразі ще недостатньо опрацьований у науковій літературі. Інноваційним підходом у межах даного дослідження є виокремлення та систематизація об'єктивних, суб'єктивних та об'єктивно-суб'єктивних чинників академічної недоброчесності. Новим методологічним підходом є розгляд академічної доброчесності на чотирьох рівнях – індивідуальному, інституційному, системному та колегіальному.

Методи дослідження. Базовою методологією дослідження є системний підхід – аналіз акаде-

мічної доброчесності як комплексного феномену, що функціонує на різних рівнях: індивідуальному, інституційному, системному та колегіальному. Також в роботі застосовано наступні підходи та методи: загальнонауковий – здійснено огляд і узагальнення досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів щодо академічної доброчесності, її принципів, викликів і шляхів подолання порушень; порівняльний аналіз для співставлення практик реалізації академічної доброчесності в Україні та за кордоном (зокрема, в США); аксіологічний підхід – для дослідження академічної доброчесності як цінності в контексті сучасних освітніх трансформацій; каузальний аналіз – для з'ясування причинно-наслідкових зв'язків, тенденцій академічної недоброчесності; критичний аналіз – розгляд причин порушень доброчесності та проблем впровадження відповідних механізмів у реальному освітньому середовищі.

Мета та формування цілей статті (постановка завдання).

Мета статті – обґрунтувати фундаментальну цінність академічної доброчесності у сучасних трансформаціях в освіті. Досягнення мети передбачає реалізацію таких **завдань**:

- 1) проаналізувати ключові принципи, на яких ґрунтується академічна доброчесність (чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, мужність);
- 2) дослідити основні виклики і форми порушення академічної доброчесності у вітчизняній освіті;
- 3) визначити об'єктивні та суб'єктивні чинники, що сприяють проявам академічної недоброчесності;
- 4) узагальнити кращі практики впровадження академічної доброчесності в Україні та за кордоном;
- 5) обґрунтувати необхідність системного впровадження принципів академічної доброчесності на індивідуальному, інституційному, системному та колегіальному рівнях;
- 6) окреслити напрями подальшої профілактики академічної недоброчесності через освітні програми, політики, практики та просвітницьку роботу.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Академічна доброчесність є базовою цінністю сучасного освітнього простору, який постійно змінюється як за формою, так і за змістом. Академічна

добročесність корелюється з іншими цінностями демократичних освітніх систем, а саме такими як академічна свобода, академічна відповідальність, автономія закладів вищої освіти тощо.

З точки зору вітчизняних науковців, академічна доброчесність – є комплексним поняттям, яке у загальному вигляді можна трактувати як своєрідну угоду в межах академічної спільноти, яку підтримують своїми діями студенти, викладачі та менеджмент навчального закладу. Підвалини академічної доброчесності закладаються у шкільних колективах, але саме у вищих навчальних закладах ця цінність потребує максимального втілення, оскільки в них відбувається підготовка людини до самостійного, відповідального та морального життя у суспільстві. Вміння чесно працювати, відповідально ставитись до своєї справи, дбати про розвиток критичного мислення, бути толерантним та дотримуватись моральних норм у суспільному житті – саме такі якості громадянина формуються шляхом втілення академічної доброчесності у освітньому процесі (Фінікова, Артюхова, 2016).

На переконання В. Сацика, фундаментальними цінностями академічної доброчесності є такі:

1) чесність – академічні колективи реалізуючи принципи доброчесності, відтворюють їх у науково-інтелектуальній діяльності, навчальному процесі прозоро, відкрито, якісно з врахуванням наявної критики на їх адресу, яка апіорі визнається як нормальне явище;

2) довіра – академічні колективи утверджують та розвивають атмосферу взаємної поваги й довіри. Довірчі відносини сприяють прогресу освітнього закладу як простору для вільного обміну ідеями, інноваціями, що у підсумку створює підґрунтя для максимальної самореалізації всіх учасників цього процесу;

3) справедливість – академічні колективи прагнуть встановити прозорі й зрозумілі стандарти й правила взаємодії, які визнаються учасниками таких спільнот як оптимальні (справедливі) та раціоналізують взаємовідносини між студентами, викладацьким складом та адміністрацією навчального закладу;

4) повага – у академічних спільнотах плекається гуманістична атмосфера, що базується на цінності прав людини, захисту її гідності та честі, що робить навчання інтерактивним, кооперативним та партисипативним. Учасники таких спільнот поважають та втілюють принцип плюралістичності думок та ідей;

5) відповідальність – особиста відповідальність є основою академічних доброчесних спільнот, що проявляється у готовності окремих осіб та груп бути прикладом відповідальної діяльності. Відповідальність підтримується узгодженими у спільноті стандартами, а також належними заходами щодо їх реалізації;

6) «мужність – для розбудови й підтримання академічних спільнот доброчесності потрібно більше, ніж лише вірити у фундаментальні цінності. Трансформація цінностей від розмов про них до відповідних дій, їхнє відстоювання в умовах тиску і труднощів потребує рішучості, цілеспрямованості і мужності» (Сацик, 2017).

Трансформації у сучасній освіті не є самоціллю, вони мають сприяти формуванню академічної культури, яка зокрема ґрунтується й на академічній доброчесності та є важливим символічно-інтелектуальним здобутком будь-якого освітнього закладу. Академічна культура знаходить відображення у формальних та неформальних правилах й нормах, які визнає університетська спільнота «не стільки з огляду на букву законодавства, скільки на дух і етос навчального закладу. Вона охоплює широкий спектр явищ, які регулюють і визначають внутрішнє життя установи на основі сформованого консенсусу, традиції, академічних звичаїв» (Гаруст, Павленко, 2017, с. 90).

Трансформуючи освіту, варто посилювати аксіологічний потенціал академічної доброчесності у правовому, моральному та духовно-культурному аспектах.

Зокрема, мова йде про подальші кроки щодо подолання корупції в освіті як найбільш ганебної форми порушення норм академічної доброчесності. На думку В. Усика та Ю. Схулухії, найбільш розповсюдженими різновидами корупції у вітчизняному освітньому просторі протягом всього періоду його існування, починаючи з 1991 року, є такі:

– хабарництво та «благодійні внески» під час вступу до ВНЗ;

– різноманітні форми так званої «подяки» за поселення у гуртожиток та отримання більш комфортних умов проживання у ньому;

– неправомірний вигода задля позитивного складання сесії;

– хабарництво та протекціонізм під час призначення на професорсько-викладацькі або адміністративні посади;

– продаж різноманітних дипломів у сфері освіти або їх одержання під час дистанційного та заочного навчання;

- неправомірне визнання освітніх документів міжнародного зразка;
- «плагіат чи псевдоавторство;
- маніпулювання даними при розподілі місць державного замовлення» (Усик, Схулухія, 2017, с. 66).

Разом з тим, необхідно зауважити, що існуючі корупційні ризики у сфері освіти поступово долаються, зокрема шляхом застосування незалежних форм оцінювання знань під час вступу у ВНЗ, як-то ЗНО, НМТ та інші, які значно зменшують суб'єктивний фактор та зміцнюють підвалини академічної доброчесності.

У процесі трансформацій в освіті важливим завданням є формування суспільного неприйняття порушень норм академічної доброчесності. Якби суворі правові санкції не застосовувались проти порушників академічної доброчесності, важливою складовою її дотримання є особиста позиція суб'єкта освітнього простору.

У цьому контексті слушною є думка М. Бойченка про те, що академічна доброчесність не може існувати без принципового самовизначення особистості, що задіяна у академічній сфері, її безкомпромісної позиції бути доброчесною. При цьому, лише окремі учасники академічної спільноти не можуть змінити систему. Можна скільки завгодно звертатися до судів, розгортати різноманітні публічні викривально-агітаційні кампанії, запроваджувати економічні санкції у вигляді штрафів, пониження статусу, звільнення з роботи, здійснювати моральний осуд порушників академічної доброчесності, але єдиним надійним шляхом утвердження цієї академічної цінності, на переконання М. Бойченка, є повнокровне функціонування академічних інституцій: академій, університетів, науково-дослідних установ. «Підготовку до слідування академічним цінностям варто починати якомога раніше – починаючи із середньої школи, щонайменше із спеціалізованих її закладів, таких як ліцеї та гімназії, а краще з перших років навчання прищеплювати дітям смак до самостійних досліджень і гордість за здобуття власного досвіду як основи для особистих суджень» (Бойченко, 2019, с. 103).

Утвердження норм академічної доброчесності не може мати ситуативний характер й повинно розгортатись на всіх рівнях освітньої системи, доповнюючись посиленням ролі моральних цінностей у суспільстві загалом.

Продовжуючи вищезначену логіку, Л. Мірошніченко підкреслює, що впровадження

академічної доброчесності необхідно починати з власної світоглядної позиції в межах якої немає місця недоброчесним проявам у освітній діяльності. Освітяни та науковці мають з повагою ставитись до інтелектуальних здобутків колег та коректно використовувати результати наукових досліджень, постійно слідкувати за науковими новаціями, обговорювати їх, довести до автоматизму здійснення посилань на авторські розробки як на рівні цитат, так і на рівні ідей. Л. Мірошніченко констатує, що цінності поваги, чесності, справедливості, об'єктивності мають бути беззаперечними складниками діяльності науково-освітнянських спільнот. Серед молодих вчених має проводитись просвітницька робота з метою усвідомлення ними правової та моральної відповідальності за порушення норм академічної доброчесності, оскільки вітчизняні молоді науковці становлять майбутнє української освітньої системи. При цьому низка вимог щодо академічної доброчесності висувається і до здобувачів вищої освіти. Дослідниця робить невтішний висновок, що у сучасному соціумі спостерігається зменшення попиту на отримання знань високої якості. Загалом, «нездатність і небажання слідувати кращим світовим практикам в освітньо-науковій діяльності веде до порушень у виконанні професійних обов'язків. Все це шкодить освітньому процесу, погіршує відносини між членами університетської спільноти, підриває довіру до якості освіти і здійснюваних науковцями досліджень, їх авторитетності, призводить до марної витрати зайвих ресурсів і може завдати втрати іміджу університету» (Мірошніченко, 2020, с. 96).

Отже, трансформації в освіті з дотриманням норм академічної доброчесності потребують участі всіх суб'єктів освітнього поля у цьому процесі, оскільки кожна ланка та кожен рівень мають значення для цілісного існування системи.

З практичної точки зору в Україні та у зарубіжних демократичних країнах здійснюється системна робота щодо впровадження й дотримання необхідного рівня академічної доброчесності. Так, в нашій державі у ЗВО запроваджені обов'язкові навчальні курси для студентів під такими назвами: «Академічна доброчесність», «Академічна культура вищої школи», «Етика у вищій освіті» тощо.

Для прикладу, в університетах США проводиться широка інформаційна кампанія щодо популяризації норм академічної доброчесності та роз'яснюються наслідки їх недотри-

мання. Зокрема, видаються відповідні посібники та інформаційні матеріали для здобувачів освіти, які забезпечують студентів перевіреною та актуальною інформацією. Такі ресурсні бази переважно містять інформацію практичного спрямування, у якій деталізується специфіка реалізації норм академічної доброчесності у відповідному закладі освіти. Такі джерела можна розподілити на два основні типи:

1) посібники загального спрямування, що надають інформацію здобувачам освіти про академічну доброчесність у цілому. Вони розкривають проблему сутності академічної доброчесності та специфічність поведінки студентів в залежності від закладу освіти. Особлива увага приділяється відповідальності студентів, науково-педагогічних працівників та адміністративних працівників освітнього закладу у контексті особливостей навчально-освітнього процесу та конкретної ситуації. Чітко класифікуються дії здобувачів освіти, які можна означити як доброчесні або недоброчесні у навчальній діяльності, самостійній роботі, науково-дослідницьких формах активності (у тих випадках, коли участь студентів у наукових проєктах передбачена програмою навчання);

2) посібники, в яких розкриваються виключно питання відповідальності здобувачів освіти за порушення принципів академічної доброчесності. Такі видання характеризуються більшим ступенем конкретизації і присвячуються як правило безпосередньому розкриттю видів відповідальності. Вони містять окремі підрозділи, які на прикладах висвітлюють відповідальні та безвідповідальні вчинки та стилі поведінки здобувачів освіти. «Також подібні джерела можуть торкатися безпосередньо певних видів навчальної діяльності (наприклад, написання есе та коротких досліджень – із поясненням проблеми плагіату, визначенням і характеристикою його різновидів, а також питаннями уникнення плагіату відповідно до найпоширеніших причин, що спричиняють це явище в студентських роботах)» (Нестерова, 2020, с. 340).

Трансформуючи освіту, важливо вдосконалювати не тільки норми академічної доброчесності, але й процедури їх реалізації, розбираючи з учасниками освітнього процесу конкретні кейси з метою профілактики майбутніх правопорушень у цій царині.

Як зауважує О. Башкір, найдієвішим засобом боротьби з академічною недоброчесністю

є її профілактика. Для реалізації цієї мети принципово важливо впроваджувати у наукову спільноту розуміння того, що значним чинником престижності ВНЗ є рівень дотримання академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу. На цій цінності ґрунтуються довірчі відносини між колегами, стейкхолдерами, грантодавцями, спонсорами, партнерськими структурами ВНЗ від яких у сукупності залежить процвітання навчального закладу, його ресурсне забезпечення та матеріально-технічна база. «Наявність ресурсів дає змогу залучати кращих студентів, викладачів і науковців, які формують репутацію закладу вищої освіти, до участі в цікавих і престижних освітніх, наукових та інших проєктах, отримувати важливі для науки та практики результати досліджень, а також підвищує зацікавленість донорів у підтримці закладу, його співробітників та здобувачів освіти. У такий спосіб формується стійкий розвиток і конкурентоспроможність закладу вищої освіти» (Башкір, 2021, с. 81–82).

Вочевидь, дотримання норм академічної доброчесності у ВНЗ має багато переваг не тільки морального, але й матеріального характеру для всіх суб'єктів освітнього простору та країни у цілому, яка у підсумку отримує кваліфікованих спеціалістів здатних розвивати державу у майбутньому.

Також, реалізація академічної доброчесності сприяє посиленню довіри суспільства до якості сучасних наукових досліджень на всіх етапах їх здійснення: процес дослідження як такий, отримання та верифікація результатів. На думку фахівців, «порушення академічної доброчесності – це некоректні дії з боку будь-якого учасника освітнього процесу» (Дорожко, 2021, с. 205), які призводять до зниження авторитету та престижу окремих наукових установ й дослідників.

Трансформації у вітчизняній освіті щодо впровадження академічної доброчесності напряму пов'язані з реалізацією у ВНЗ на системній основі таких заходів, що посилюють боротьбу з академічною недоброчесністю:

1) розробка, впровадження та дотримання Кодексу академічної доброчесності усіма суб'єктами вітчизняного освітнього простору;

2) в рамках системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників проходження ними відповідних тренінгів, семінарів, стажувань з актуальних проблем академічної культури;

3) запровадження у навчальні програми ВНЗ навчальних курсів з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти всіх рівнів;

4) створення ознайомчо-факультативних програм та курсів з основ академічного письма та науково-дослідницької діяльності;

5) проведення регулярних тренінгів у ВНЗ для всіх учасників навчального процесу щодо актуалізації впровадження академічної доброчесності, діючого законодавства у цій сфері;

6) створення та постійне інформативне наповнення веб-сторінки у ВНЗ з загальним доступом, на якій будуть розміщені рекомендації з академічної доброчесності, якісних показників з академічного письма, інформація про актуальні стандарти цитування, надані приклади виявлених випадків порушення академічної доброчесності;

7) обговорення у студентських колективах прикладів академічної доброчесності та недоброчесності;

8) надання студентам ВНЗ типових прикладів якісних наукових та кваліфікаційних робіт;

9) «розроблення нестандартних, творчих, проблемних завдань, чітке пояснення вимог до їхнього виконання та оцінювання;

10) налагодження технології перевірки робіт здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних робітників на наявність плагіату» (Полякова, Лола, Почуєва, 2019, с. 150–152).

Для здійснення якісних трансформацій у системі вітчизняної освіти з дотриманням принципу (цінності) академічної доброчесності ми маємо усвідомлювати об'єктивні та суб'єктивні причини існування академічної недоброчесності. Запровадженні зміни в українському освітньому просторі, мають сприяти викоріненню глибинних причин порушення академічної доброчесності.

З точки зору М. Рябенка, об'єктивними факторами, що спричиняють порушення норм академічної доброчесності є такі: чинники, що не залежать від конкретного суб'єкта освітньої діяльності – соціально-економічне становище педагогів та науковців, низький рівень матеріально-технічного забезпечення освітньої діяльності, конфлікти у колективі спричинені несправедливим перерозподілом навантаження з боку керівництва ВНЗ тощо. До суб'єктивних обставини та факторів вищезначених фахівець відносить: духовні та моральні якості учасників освітньої діяльності, мотивація вчинків конкретного суб'єкта освітнього простору, небажання розвивати власний інтелектуальний та методичний потенціал, недостатній рівень загальної та академічної культури педагога, нерозвинені навички здійснення наукових досліджень тощо. Також,

варто виокремити об'єктивно-суб'єктивні чинники, які лише частково залежать від волі, бажань та мотивів учасників освітнього простору: «внутрішня дисципліна, відсутність належного відбору на посади наукових та науково-педагогічних працівників, зокрема щодо етичного рівня, недостатня поінформованість учасників освітнього процесу щодо вимог норм чинного законодавства, щодо стандартів академічної доброчесності, неналежний контроль керівництва відповідних підрозділів та органів управління закладом вищої освіти, вимоги щодо формальних кількісних показників (публікацій, методичного забезпечення тощо)» (Рябенко, 2020, с. 113).

У кожному конкретному випадку порушення норм академічної доброчесності варто окремо з'ясовувати впливовість та «ваговий коефіцієнт» наведених причин прояву даного деструктивного явища.

Загалом, одним з важливих результатів трансформацій у освіті має бути системне втілення академічної доброчесності на таких чотирьох рівнях:

– індивідуальний, рівень конкретного здобувача освіти, викладача, науковця, освітнього менеджера; у цьому варіанті центральною є особиста та професійна етика людини, аксіологічні пріоритети, додержання моральних норм й кодексу професійної етики, турбота про імідж й повагу у академічній спільноті;

– інституційний, підтримка або спротив втіленню принципів академічної доброчесності у окремому закладі вищої освіти або науковій установі, утворення необхідних нормативних рамок для розвитку академічної доброчесності, впровадженні таких принципів у навчальний процес тощо;

– системний, реалізація норм академічної доброчесності у освітньому просторі країни загалом, зокрема шляхом розробки та втілення відповідної нормативної бази, що регулює освітню діяльність;

– «колегіальний – на рівні академічного середовища у широкому його розумінні як формального/неформального об'єднання учасників навчальної та наукової діяльності (студентів, аспірантів, дослідників, викладачів, адміністраторів тощо)» (Тицька, 2018, с. 5).

У підсумку, трансформаційні процеси у сучасній освіті засновані на нормах та принципах академічної доброчесності об'єктивно сприятимуть прирощенню знань як суспільного капіталу, підвищенню рівня духовності суспільства

та прискоренню позитивної динаміки соціальних перетворень.

Як зазначає Ю. Калиновський «знання як соціокультурний феномен не тільки самі перебувають у постійній динаміці, а й детермінують зміни в суспільних системах і підсистемах. Аналізуючи сутнісні характеристики знань, ми маємо враховувати об'єктивні процеси їхнього часткового або повного «старіння» з подальшим корегуванням наукової картини світу, необхідним внесенням змін до навчальних планів та програм на рівні як шкіл, так і вищих навчальних закладів» (Калиновський, 2024, с. 37).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, трансформації у освіті потребують системного підходу з чітко визначеними ціннісними орієнтирами, одним з яких є академічна

добročесність. Трансформації у освітньому просторі мають сприяти формуванню академічної культури, яка ґрунтується на академічній доброчесності, академічній свободі, академічній відповідальності. Подальше впровадження норм академічної доброчесності повинно ґрунтуватися на комплексних, а не ситуативних заходах й розгортатись на всіх рівнях освітньої системи, доповнюючись посиленням ролі моральних цінностей у суспільстві загалом. Для здійснення якісних трансформацій у системі вітчизняної освіти з дотриманням принципу академічної доброчесності ми маємо нівелювати об'єктивні та суб'єктивні причини існування академічної недоброчесності. Запровадженні зміни в українському освітньому просторі мають сприяти викориненню глибинних причин порушення академічної доброчесності.

Список використаних джерел

- Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.С. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234.
- Башкір, О. Реалізація принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України. *Освітнологічний дискурс*, 2021. 2. 77–90.
- Бойченко, М. І. Інституційні засади академічної доброчесності: філософська та правова концептуалізація. *Філософія освіти*, 2019. 1, 97–114.
- Гаруст, Ю. В., Павленко, Б. О. Академічна доброчесність – шлях до захисту інтелектуальної власності українських науковців. *Правові горизонти*, 2017. 4, 88–95.
- Дорожко, А. О. Стан і проблеми академічної доброчесності та причини її порушення. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*, 2021. 194, С. 204–208.
- Калиновський, Ю. Ю., Жданенко, С. Б. Трансформація ролі знань у соціокультурних процесах сучасності: аксіологічний та безпековий контексти. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*, 2024. 1 (60), 23–42.
- Мірошніченко, Л. В. Підвищення рівня свідомого дотримання вимог академічної доброчесності. *Соціально-гуманітарний вісник*, 2020. 35, 95–96.
- Нестерова, О. Відповідальність у контексті розвитку академічної доброчесності студентів у США. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки*, 2020. 3, 335–342.
- Полякова, Г. А., Лола, Ю. Ю., Почуєва, О. О. Упровадження, моніторинг та оцінка академічної доброчесності в закладах вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*, 2019. 13(2). 149–155.
- Рябенко, М. І. Причини правопорушень академічної доброчесності в закладах вищої освіти. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*, 2020. 3(2), 110–115.
- Сацик, В. (2017). Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? Портал громадських експертів. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademi> (дата звернення: 29.05.2025).
- Тицька, Я. О. Академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*, 2017. 34, 4–7.
- Усик, В. І., Схулухія, Ю. В. Корупція у вищій освіті як загроза академічній доброчесності. *Економіка та держава*, 2017. 11, 65–67.

References

- Academic integrity as a basis for sustainable university development (2016). T. V. Finikov & A. Ye. Artyukhov (Eds.). Kyiv: Takson. International Charitable Foundation «International Foundation for Educational Policy Research». 234.
- Bashkir, O. (2021). Implementation of academic integrity principles in Ukrainian higher education institutions. *Educational discourse*, 2, 77–90.

- Boichenko, M. I. (2019). Institutional foundations of academic integrity: Philosophical and legal conceptualization. *Philosophy of education*, 1, 97–114.
- Garust, Yu. V., & Pavlenko, B. O. (2017). Academic integrity – a way to protect intellectual property of Ukrainian scholars. *Legal horizons*, 4, 88–95.
- Dorizhko, A. O. (2021). State and problems of academic integrity and reasons for its violations. *Scientific notes of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian state university*, 194, 204–208.
- Kalynovskyi, Yu. Yu., & Zhdanenko, S. B. (2024). Transformation of knowledge role in contemporary sociocultural processes: Axiological and security contexts. *Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, Philosophy of Law, Political Science, Sociology*, 1(60), 23–42.
- Miroshnichenko, L. V. (2020). Improving conscious compliance with academic integrity requirements. *Socio-Humanitarian Bulletin*, 35, 95–96.
- Nesterova, O. (2020). Responsibility in the context of developing academic integrity among students in the USA. *Scientific Notes of Berdiansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*, 3, 335–342.
- Poliakova, H. A., Lola, Yu. Yu., & Pochuieva, O. O. (2019). Implementation, monitoring and evaluation of academic integrity in HEIs. *Innovative Pedagogy*, 13(2), 149–155.
- Riabenko, M. I. (2020). Reasons for academic integrity violations in higher education institutions. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Pedagogical Sciences*, 3(2), 110–115.
- Satsyk, V. (2017). Academic integrity: A mythical concept or an effective quality assurance tool?. *Portal of Public Experts*. Retrieved May 29, 2025, from <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademi>.
- Tytska, Ya. O. (2017). Academic integrity as a component of the education quality assurance system. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence*, 34, 4–7.
- Usyk, V. I., & Skhulukhiia, Yu. V. (2017). Corruption in higher education as a threat to academic integrity. *Economy and the State*, 11, 65–67.

MARYNA, HRYTSENKO – PhD in Philosophy, Specialist at the Educational and Research Laboratory «Philosophy of Education and Educational Policy», Drahomanov Ukrainian State University (Kyiv, Ukraine)

E-mail: m.v.hrytsenko@udu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0004-2820-3093>

SERHII, HRYTSENKO – PhD Student at the Department of Social Philosophy, Philosophy of Education and Educational Policy, Drahomanov Ukrainian State University (Kyiv, Ukraine)

E-mail: s.m.hrytsenko@udu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0006-0223-2309>

ACADEMIC INTEGRITY AS A VALUE OF CONTEMPORARY EDUCATIONAL TRANSFORMATIONS

Abstract

The article examines academic integrity as a key value in the process of transforming the modern educational system. The purpose of the article is to substantiate the fundamental value of academic integrity in modern transformations in education. Achieving this goal involves the following tasks: to analyse the key principles on which academic integrity is based (honesty, trust, justice, respect, responsibility, courage); to study the main challenges and forms of violation of academic integrity in national education; to identify objective and subjective factors that contribute to manifestations of academic dishonesty; to summarise the best practices of implementing academic integrity in Ukraine and abroad; to justify the need for systematic implementation of the principles of academic integrity at the individual, institutional, systemic and collegial levels; to outline areas for further prevention of academic dishonesty through educational programmes, policies, practices and outreach. Academic integrity is explored not merely as a formal requirement, but as a fundamental component of education quality that integrates into all levels of educational activity – from school education to higher education institutions and research organizations. The main principles of academic integrity – honesty, trust, fairness, respect, responsibility, and courage – are analyzed, with an emphasis on their importance for building an ethical educational environment. The necessity of a systematic approach to fostering an integrity-based academic environment at the individual, institutional, national, systemic, and collegial levels is substantiated. Common manifestations of academic dishonesty are described, including plagiarism, bribery, favoritism, among others. The causes of these phenomena are identified and conditionally divided into objective, subjective, and objectively-subjective categories. Special attention is paid to the role of educational institutions, regulatory frameworks, and the individual ethics of both educators and students

in promoting academic integrity. It is established that to implement effective transformations in the Ukrainian educational system while adhering to the principles of academic integrity, it is essential to neutralize both objective and subjective causes of academic dishonesty. It is concluded that the implementation of academic integrity standards should be based on comprehensive, rather than situational measures, and should be carried out across all levels of the educational system, accompanied by the strengthening of moral values in society as a whole. In summary, the transformational processes in modern education, grounded in the norms and principles of academic integrity, will objectively contribute to the accumulation of knowledge as social capital, the enhancement of society's spiritual level, and the acceleration of positive social change.

Key words: higher education, academic integrity, educational transformations, academic culture, plagiarism, ethics, advanced technologies, quality of education.

© The Authors(s) 2025

This is an open access article under

The Creative Commons CC BY license

Received date 18.03.2025

Accepted date 18.04.2025

Published date 18.05.2025

How to cite: Гриценко, Марина, Гриценко, Сергій. Академічна доброчесність як цінність сучасних трансформацій в освіті. HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2025. 23(100). P. 166–174.

doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-23-100-17>